basic education

Department:
Basic Education
REPUBLIC OF SOUTH AFRICA

NATIONAL SENIOR CERTIFICATE

GIREDI YA 12

XITSONGA: RIRIMI RA LE KAYA (HL)

PAPILA RA VUNHARHU (P3)

HUKURI 2018

TIMARAKA: 100

NKARHI: Tiawara ti2½

Papila leri ri na tipheji ta 5.

SWITSUNDZUXO NA VUXOKOXOKO

1. Papila leri ri avanyisiwile hi SWIYENGE SWIMBIRHI:

   XIYENGE XA A: Xitsalwana (50)
   XIYENGE XA B: Xitshuriwa xa xitsalwambiko (2 x 25) (50)

2. Hlamula xivutiso XIN'WE eka XIYENGE XA A na swivutiso SWIMBIRHI eka XIYENGE XA B.

3. Tsala hi ririmi leri u kamberiwaka hi rona.

4. Sungula XIYENGE XIN'WANA na XIN'WANA eka pheji YINTSHWA.

5. U fanele ku kunguhata (xik. u nga tirhisa: mepe wa miehleketo/dayagiramu/chati ya nkhuluko/marito ya nkoka, na swin'wana na swin'wana), hlela na ku hlayisisa ntirho wa wena. Nkunguhato wu fanele ku RHANGELA xitshuriwa.

6. Minkunguhato hinkwayo yi fanele ku kombisiwa hi ndlela leyi kombisaka leswaku i minkunguhato. U tsundzuxiwa ku ba nkhwati ku hingakanya minkunguhato hinkwayo ku komba leswaku i minkunguhato.

7. U tsundzuxiwa ku tiyisisa leswaku u tirhisa nkarhi hi ndlela leyi landzelaka:

   XIYENGE XA A: Timinete ta kwalomu ka 80
   XIYENGE XA B: Timinete ta kwalomu ka 70 (2 x 35)

8. Nombora tinhlamulo ta wena ku ya hilaha tinhlokomhaka ti nomboriweke hakona eka papila leri.

9. Nhlokomhaka a yi katsiwi eka nhlayo ya marito.

10. Tsala swi saseka no vonaka.

XIYENGE XA A: XITSALWANA

XIVUTISO XA 1

SWILERISO:

- Hlawula nhlokomhaka YIN'WE ntsena leyi u yi twisisaka swinene kutani u tsala xitsalwana hi yona kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitsalwana xa wena xi fanele ku va na marito ya le xikarhi ka 400–450.

1.1 Ndzi tikumile ndzi sarile ndzexe! **[50]**

1.2 Nkucetelo wa swinavetiso wu vangela vanhu swikweleti. **[50]**

1.3 Vaxisati/Vanhwanyana va yiviwa, va dlayiwa na ku tlhakisiwa hikwalaho ka vutihlanganisi bya xithekinoloji bya manguva lawa. Hlamusela leswi vangaka xiyimo lexi. **[50]**

1.4 Ndza tisola! **[50]**

1.5 Ku ticinca muhlovo hi ku tola switolatolana kumbe ku tlhava tinereta i mhaka ya kahle. Pfumela kumbe u kaneta. **[50]**

1.6 Xiyaxiya swifaniso leswi landzelaka laha hansi kutani u hlawula xin'we eka swona u tsala xitsalwana hi nhlokomhaka leyi u xi nyikeke yona.

1.6.1

[Xifaniso lexi xi huma eka webusayiti ya www.graduates.com] **[50]**

1.6.2

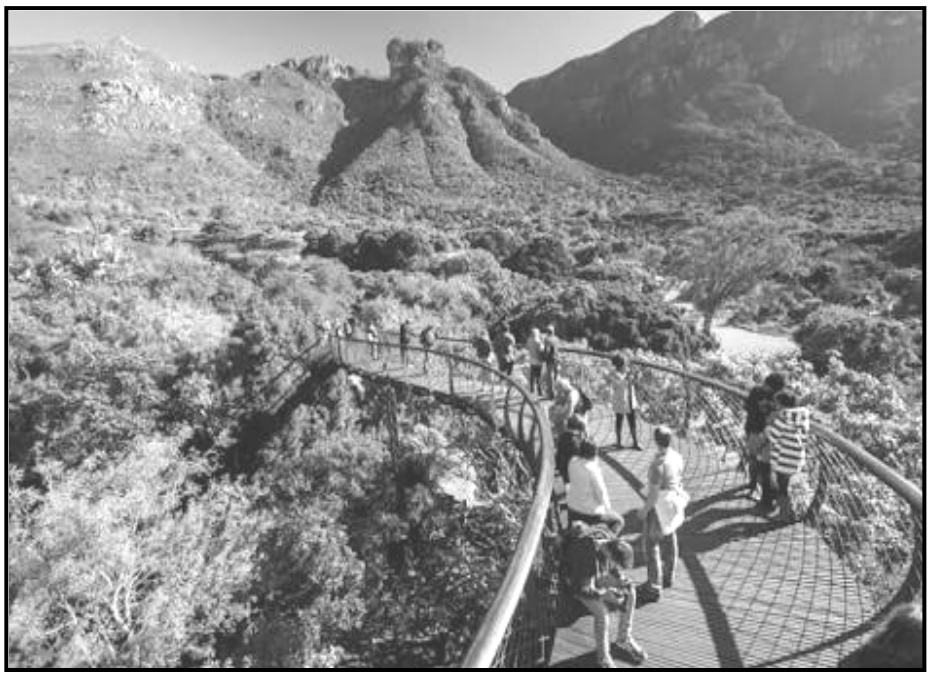

[Xifaniso lexi xi huma eka webusayiti ya www.google.com] **[50]**

1.6.3

[Xifaniso lexi xi huma eka webusayiti ya www.textanddriving.com] **[50]**

NTSENGO WA XIYENGE XA A: 50

XIYENGE XA B: XITSHURIWA XA XITSALWAMBIKO

XIVUTISO XA 2

SWILERISO:

- Hlawula tinhlokomhaka TIMBIRHI ntsena leti u ti twisisaka swinene kutani u tsala switsalwambiko hi tona kambe u nga humi emhakeni.
- Rhanga u endla nkunguhato u nga si sungula ku tsala.
- Xitshuriwa xa wena xi fanele ku va na marito ya kwalomu ka 180–200.
- Sungula nhlamulo ya wena eka pheji yintshwa.

2.1 PAPILA RA XIKAYA

Un'wana wa xaka ra wena u hetile tidyondzo ta yena kutani wa ha ku kuma ntirho wa xiyimo xa le henhla. N'wi tsalele papila u n'wi khensisa. **[25]**

2.2 MATIMU YA MUFI

Malume wa wena wa dokodela loyi u toloveleke ku tshunguriwa hi yena u hundzile emisaveni hikwalaho ko baleseriwa esejarini ya yena. Tsala matimu ya mufi lama nga ta hlayiwa hi siku ra ku vekiwa ka yena endlwini yo hetelela. **[25]**

2.3 NHLUTO

Wa ha ku heta ku hlaya tsalwa ro karhi ra ntlangu. Tsala nhluto wa rona. **[25]**

2.4 N'WANGULANO

U lahlile tsalwa ra novhele ya Xitsonga leri u faneleke ku ri tlherisela exikolweni loko u hetile ku tsala xikambelo. Tsala n'wangulano exikarhi ka wena na mudyondzisi wa wena wa Xitsonga. **[25]**

2.5 MBULAVULO/XIPICHI

Mi akeriwile ndhawu ya vuhungaselo bya vana na vantshwa emugangeni wa ka n'wina kutani u hlawuriwile leswaku u ya yimela vantshwa hi siku ro pfuriwa ximfumo ka ndhawu leyi. Tsala mbulavulo/xipichi xa kona. **[25]**

2.6 ATIKILI YA PHEPHAHUNGU

U muteki wa mahungu ya phephahungu ra Masana. Tsala atikili ya phephahungu mayelana na vugevenga byo karhi lebyi veke kona emugangeni wa ka n'wina. **[25]**

NTSENGO WA XIYENGE XA B: 50
NTSENGO WA TIMARAKA: 100